

I. LES CARMELLES

Les caramelles són un cant de salutació pasqual fet per una colla de cantaires pels carrers i places de la població; tenen també caràcter de celebració de primavera i de galanteig. Els cantaires solen anar abillats de manera tradicional i festiva i van acompanyats, encara que no sempre, d'un grup instrumental. Com a recompensa se'ls obsequia amb queviures o diners.

Origen. Les confraries del Roser

Els gremis i les confraries eren associacions i corporacions de menestrals i d'altres professions. La finalitat d'aquestes associacions era l'administració i defensa dels interessos professionals i l'ajuda entre els associats.

Sovint l'associació portava el nom d'un sant patró al qual homenatjava amb celebracions de caràcter religiós i corporatiu.

Als Països Catalans hi ha gremis i confraries documentats ja a l'època medieval, s.XI, però va ser entre els segles XII i XVIII quan van tenir la major expansió.

A partir del s.XV es van incrementar extraordinàriament les confraries del Roser.

Els goigs i les caramelles

En les festes i celebracions de les confraries del Roser el cant propi i distintiu era, naturalment, els goigs de la Mare de Déu del Roser.

Dels trenta mil goigs que, pel cap baix, hom calcula que existeixen en llengua catalana, els de la Mare de Déu del Roser són els que gaudeixen de més anomenada. Els goigs eren sempre cantats i per això cal considerar-los en els dos aspectes: la lletra i la música.

En el seu origen, els goigs del Roser constaven de set cobles o estrofes de vuit versos, amb una entrada inicial de quatre versos i un respost final, també de quatre. Aquesta és l'estructura que es pot observar en el manuscrit 584, s.XV, de la Biblioteca de Catalunya, que és el document més antic que es conserva dels goigs del Roser.

El cant dels goigs del Roser es revestia d'una solemnitat especial en la diada de Pasqua i es convertia en la celebració de primavera que els cantaires oferien a tots els vilatans pels carrers i masies de la població, alhora que feien la recapta de donatius. Ens consta per un relat judicial que ja l'any 1594 a aquest fet se li donava el nom de caramelles

Per això Joan Amades ho resumeix amb aquestes paraules: "*l'associació dels conceptes de goigs i de caramelles és ben estreta i perdurable*".

Tots els folkloristes estan d'acord que va ser en els pobles de la Catalunya Vella –les comarques del nord del Principat i les de la Catalunya Nord- on s'originà aquest costum.

Les corrandes

Molt aviat el cant dels goigs anà acompanyat de les corrandes:

*Los sants goigs són acabats,
ara vénen cantarelles,
vinguen ous a la cistella
que ens n'anirem aviat.*

Les corrandes són cançons curtes, quartetes, que es canten sobre una mateixa tonada. Van dedicades als estadants de les cases, especialment a les noies, i no hi poden faltar les de caràcter satíric que fan referència als fets de la vida local i a la política.

Les canta un solista, el corrandista, i el grup de caramellaires en repeteix els dos darrers versos o van repetint un respost. El corrandista cal que tingui facilitat per a la rima, fluïdesa i plasticitat en el llenguatge i enginy per saber trobar en cada cas la imatge i la paraula escaient.

A pagès, en acabar la cantada i mentre eren obsequiats amb coca i vi bo, els músics tocaven alguna dansa i sempre hi havia caramellaires disposats a ballar-la amb la mestressa i les noies de la casa.

Altres repertoris

El caràcter festiu de les caramelles va fer que entorn dels Goigs del Roser, amb el pas dels anys, s'anessin desenvolupant altres cants de caire més lúdic com els "Goigs de les noies" els "Goigs dels ous" i els "Goigs de les botifarres".

A Barcelona es començà a cantar caramelles cap a finals del s.XVIII. Sovint tenien un to d'espectacle organitzat per entitats corals ja constituïdes, com els cors de Clavé, o bé prenien un aire més de gresca i de sàtira política.

A mitjan s.XIX, en moltes poblacions, el cant dels goigs del Roser s'anà substituint per altres peces cantades: sardanes, valsos, havaneres. Els textos solen fer referència a la Pasqua i a la primavera, amb al·lusions a la indumentària i a la cistella, però substancialment són cants amorosos de salutació a les noies, que en són les principals destinatàries.

La indumentària més generalitzada des d'aleshores fou: pantalons i gec de vellut, faixa, barretina i espadenyes.

Aquesta fou la imatge i el repertori de les caramelles que, amb la Renaixença, s'expandiren cap a les comarques de migdia i aquesta és també, amb més o menys variants, la manera com ens han arribat i es practiquen gairebé arreu de les viles i ciutats de Catalunya

II. LES CAMELLES DEL ROSER DE SANT JULIÀ DE VILATORTA

Les Caramelles del Roser de Sant Julià de Vilatorça, tant per la imatge externa com per l'estil i els continguts del repertori, tenen un caire força diferent del que és habitual en les altres poblacions.

Per als veïns de Sant Julià, la desfilada solemne dels caramellaires del Roser tot cantant els goigs el matí de Pasqua Florida, és una cosa tan natural i espontània com l'aigua de les "Set fonts". Així ho hem vist sempre i així ho hem sentit explicar als nostres pares. Tothom en sap la història més recent, que s'ha conservat en la memòria dels avantpassats coneguts, i tots tenim la sensació que les caramelles són tan antigues com el poble.

Pel fet d'haver conservat el cant dels Goigs del Roser i la indumentària antiga de la festa, les nostres caramelles van atraure l'atenció dels estudiosos de la cultura popular ja des dels primers anys del segle passat. El primer que en fa esment és Josep Massot i Palmers en un article publicat a *Il·lustració Catalana*, l'any 1909. Uns anys més tard, Valeri Serra i Boldú en el *Llibre popular del rosari*, 1917, en fa una descripció força detallada:

"A Sant Julià de Vilatorça, a primera hora del diumenge de Pasqua surten a cantar Caramelles.

La confraria té en aquest poble dos administradors, i cada un convida els seus parents i amics, fins a comptar-se'n una vintena per cada administrador, i tots vestits amb ses robes més bones, capes antigues, barrets de copalta i empunyant bastons ben llargs fets al torn, surten amb la música a cantar els Goigs del Roser. Fins a migdia segueixen carrers i places pausadament, arrengrats en dues fileres, una a cada cantó de carrer, capitanejats per son propi administrador".

Origen

A Sant Julià sempre s'havia donat com a data d'instauració de la confraria del Roser el 1590. Però als anys vuitanta es va retrobar a l'Arxiu Episcopal de Vic la butlla fundacional "*datada, signada i segellada el dia 23 d'abril de l'any 1592*" La diferència de dos anys entre aquestes dues dates és segurament el temps burocràtic per obtenir-ne l'autorització legal.

Els Goigs del Roser

El cant dels Goigs del Roser s'ha mantingut inalterable per tradició oral al llarg de més de quatre centúries; són el centre de la festa, el que li dóna sentit i alhora l'entronca amb els seus orígens.

Aquests goigs tenen la particularitat de tenir onze estrofes de quatre versos però la temàtica i el llenguatge són idèntics que els del manuscrit esmentat del s.XV.

En l'aspecte musical els nostres goigs tenen una tonada pròpia que consta de dues frases ben diferenciades; això permet l'alternança del cant entre els dos grups de caramellaires. Entre estrofa i estrofa, el conjunt instrumental repeteix la segona frase a tall de tornada. El conjunt instrumental format per trompetes, fiscorn, trombó i tarota o caramella, és una de les característiques de les caramelles de Sant Julià.

Ampliació del repertori

Ja a començaments del s.XX, s'introduí el costum d'alternar els Goigs del Roser amb altres peces de caramelles, compostes expressament per a l'ocasió, obra d'autors locals. Solen ser sardanes, valsos, havaneres o peces corals, generalment a tres veus.

La peça més antiga del nostre arxiu és "*Ha arribat la Pasqua*" de Ramon Victori i Arumí, 'el vell Sala', estrenada el 1902. Una de les peces fixes del repertori és la sardana "*Som vilatortins*" composta per Manuel Suñé i Cervian amb text del seu fill Josep, estrenada el 1947.

Cada any aquest repertori es va enriquint amb una peça de rigorosa estrena. En els darrers anys, cal remarcar la valuosa aportació del compositor Manel Balasch i Suñé i del poeta Anton Carrera i Busquets.

Darrerament s'ha recuperat la tradició de cantar corrandes.

Manel Marsó i Fabregà és el director musical des del 1984.

Nota: per a més informació vegeu el llibre "Les Caramelles del Roser de Sant Julià de Vilatorrada", editat l'any 1990, amb motiu de la celebració del IV Centenari de l'entitat.

Santi Riera

El CD que ara us oferim,
patrocinat per l'Ajuntament de Sant Julià de Vilatorça,
és una mostra del nostre repertori i també una visió global
del que han set i són les
Caramelles del Roser de Sant Julià de Vilatorça
en els seus 417 anys d'història.

Caramellaires anys 2006 i 2007

Cantaires: Ramon Aguilar i Serra, Joan Bosch i Riera, Josep Capdevila i Sinusia, Romà Cirera i Garcia, Joaquim Cirera i Pérez, Joan Colomer i Cornellas, Raimon Cortina i Rodríguez, Marcel Cotilla i Àlvarez, Joan Creus i Planadevall, Daniel Farrés i Alsina, Jordi Ferran i Roma, Francesc Folgarolas i Bassols, Francesc Formatger i Vilaregut, Àngel Godayol i Salvans, Joan Guàrdia i Martínez, Antoni Jiménez i López, Joaquim Menció i Pallàs, Eduard Mimoso i Blanch, Joan Morera i Vilaregut, Manel Parra i Garcia, Joaquim Pujades i Codina, Santi Reixach i Comas, Santi Riera i Subirachs, Joan Carles Rodríguez i Casadevall, Joan Rodríguez i Planas, Xavier Rosell i Ballús, Josep Salvans i Godayol, Jesús Solà i Torrents, Oriol Tafanell i Silvestre, Joan Tortadès i Roca, Àngel Vilalta i Vivet, Pere Vilaregut i Calverons.

Músics: *Flutes travesseres:* Adrià Rosell i Clota, Montse Valls i Suñé.

Caramelles: Anna Riera i Carol, Amadeu Brugués.

Trompetes: Josep Boixader i Godayol, Enric Figuerola i Casalí,
Pau Rosell i Vilamala, Gerard Valls i Suñé, Manel Valls i Suñé.

Fiscorn: Manel Marsó i Fabregà.

Trombó: Eric Herrera.

Contrabaix: Manuel Suñé i Riera.

Acordió: Pere Codina i Molist.

Cistellaires: Mariona Aguilar i Blancafort, Salvador Boixader i Palomera, Núria Farrés i Grau, Arnau Guàrdia i Estrella, Elisenda Guàrdia i Estrella, Lluís Malet i Torrent, Montserrat Reina i Cordero, Marga Solà i Oliveres, Marta Tafanell i Rubio, Arnau Vila i Cortina, Mariona Vilalta i Moner.

Portaestendard: Josep Reixach i Espinàs.

© 2007, Caramelles del Roser

Enregistrat a l'església de Vilalleons, 24-11-06 i 23-03-07

Enregistrament: Enric Carbonell, Xevi Cholbi i Ivan Meyer

Mescla: Estudi DR.mR, Torelló Muzzik

Disseny inicial: Joaquim Cirera i Jordi Ferran

Disseny general i muntatge: Masmuf (Àrea disseny Laura R. Perkins)

D.L. B-36949

Edició: LRP-017

Patrocinador

Ajuntament de Sant Julià de Vilatorça

(Peus de fotos)

Monument del IV Centenari (1990). Escultor: Jordi Pallàs	(coberta)
23 d'abril de 2000. Foto. Lluís Solanas	(barrets i roses)
A la plaça major. Foto. Sagarra, publicada el 1909	(antiga)
Els músics. Pasqua de 1998. Foto. Pere Morral	(músics)
El director Manel Marsó. Pasqua de 1998. Foto. Pere Morral	(director)
Al carrer Núria. Pasqua de 2000. Foto. Lluís Solanas	()
Al carrer Balmes. Pasqua del 2000. Foto. Lluís Solanas	(bandera)